นมแม่และอาหารเสริมของทารกในคลินิกเด็กดีโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

นงนุช บุณยเกียรติ *
โยธี ทองเป็นใหญ่ **

บทคัดย่อ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบ hospital based, cross-sectional study โดยการสัมภาษณ์แม่ที่มีลูกอายุ 0-5 เดือน ที่มารับบริการจากคลินิคเด็กดีของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะอาหารทารกอายุ 0-5 เดือน และเปรียบเทียบน้ำหนักทารก 0-5 เดือนที่เลี้ยงด้วยนมแม่ ทารกที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และทารกที่เลี้ยงด้วยนมผสม ผลการศึกษาพบว่าแม่ที่ไม่ต้องทำงานนอกบ้าน แม่ที่มีรายได้ของครอบครัวค่อนข้างต่ำจะมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่าแม่ที่ต้องทำงานนอกบ้าน หรือแม่ที่มีรายได้ของครอบครัวค่อนข้างสูง แม้จะพบว่าแม่มีการเลี้ยงลูกด้วยนมตนเองอยู่เป็นจำนวนมาก และมีแม่ส่วนหนึ่งที่เลี้ยงลูกด้วยนมผสมด้วย แต่ก็มีการให้อาหารเสริมก่อนวัยอันควรอยู่เป็นจำนวนมาก อาหารเสริมที่พบได้แก่ ข้าว กล้วย อาหารเสริมสำเร็จรูป น้ำผลไม้ น้ำ น้ำผึ้งหรือนมข้นหวาน ไข่ เนื้อสัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำ ซึ่งอาหารเสริมเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญของการให้เกิดพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว สำหรับการพัฒนาทางด้านน้ำหนักของทารกพบว่า กลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่ มีน้ำหนักไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสม และกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมผสมร่วมกับนมแม่ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ก็ได้พิสูจน์ว่าทารกที่เลี้ยงด้วยนมแม่มีพัฒนาการทางด้านน้ำหนักไม่ด้อยกว่านมผสม

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่า น้ำนมแม่เป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก เพราะน้ำนมแม่มีสารอาหารที่สำคัญครบถ้วนเหมาะต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งด้านสติปัญญา และให้ภูมิต้านทานโรค[4,5,6,7,8,14] การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่จึงสามารถลดอัตราการเจ็บป่วย และอัตราการเสียชีวิตจากโรคติดเชื้อหลายโรคเช่น โรคอุจจาระร่วง โรคระบบทางเดินหายใจ เป็นต้น [1,3,13] แต่สำหรับผลของการป้องกันการเจ็บป่วยดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนก็ต่อเมื่อใช้วิธีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (exclusive breastfeeding) ในช่วง 4-6 เดือนแรกเกิด เพราะมีข้อมูลสนับสนุนแล้วว่าการให้อาหารอื่นนอกเหนือจากนมแม่รวมทั้งน้ำจะทำให้ความสามารถในการป้องกันโรคลดลง [11,13] ด้วยคุณประโยชน์ของน้ำนมแม่ดังกล่าว กองอนามัยครอบครัว ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ปี 2522 ในขณะเดียวกันองค์การ กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) และองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ตระหนักถึงปัญหาสภาวะการป่วยและตายของทารกที่ไม่ได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงได้มีการนำกลวิธีการดำเนินงาน **"โรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก (Baby Friendly Hospital Initiative)"** โดยยึดหลักบันได 10 ขั้นสู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Ten steps to successful breastfeeding) มาเป็นแกนในการดำเนินงาน [11,12,15] และในปี 2534 ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็น 1 ใน 12 ประเทศทั่วโลกที่เป็นแกนนำในการนำแนวทางการดำเนินงานบันได 10 ขั้น

* กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
** แพทย์ กลุ่มงานกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

มาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวทางในการปฏิบัติงานปกติของโรงพยาบาล เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้รับแนวทางนั้น มาให้โรงพยาบาลทุกแห่งได้ปฏิบัติตาม

จากผลการศึกษาสภาวะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในประเทศไทย พ.ศ. 2536 พบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวทั่วประเทศมีเพียงร้อยละ 1.3 [1] และจากผลการศึกษาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่าประมาณร้อยละ 80 ของทารกอายุ 4-6 เดือนแรกได้รับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แต่อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวมีต่ำเพียงร้อยละ 4.4 เท่านั้น [2] ผลการศึกษาวิจัยทั้งสองเรื่องได้ผลสรุปคล้ายคลึงกันคือการที่ทารกได้รับอาหารอื่นๆก่อนเวลาที่ควรจะได้รับ ทำให้อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวต่ำมาก สำหรับการที่จะแนะนำให้ทารกในแต่ละกลุ่มอายุให้ได้รับแต่นมแม่อย่างเดียวในช่วง 4 เดือนแรก จำเป็นต้องทราบถึงชนิดของอาหารที่ทารกแต่ละช่วงอายุได้รับอยู่เพราะจะทำให้เข้าใจในพฤติกรรมการให้อาหารของมารดา

อย่างไรก็ตามในระยะ 10-20 ปีที่ผ่านมาพบว่านมผสมมีอิทธิพลต่อความคิดของคนทั่วไป รวมทั้งบุคลากรสาธารณสุขซึ่งเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานใกล้ชิดประชาชนทำให้เกิดมีความคิดว่าการเจริญเติบโตของเด็กที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่จะไม่ดีเท่ากับหรือดีกว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมผสมหรือนมแม่ร่วมกับอาหารอื่น และจากการศึกษาพบว่าบุคลากรด้านสาธารณสุขเป็นผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวด้วย [2] นอกจากนี้การที่จะแนะนำให้ทารกในแต่ละกลุ่มอายุให้ได้รับแต่นมแม่อย่างเดียวในช่วง 4 เดือนแรกจำเป็นต้องทราบถึงชนิดของอาหารที่ทารกแต่ละช่วงอายุได้รับอยู่เพราะจะทำให้เข้าใจในพฤติกรรมการให้อาหารของมารดา

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงทำการศึกษาลักษณะของอาหารทารกที่มารับบริการที่คลินิกเด็กดีได้รับ รวมทั้งทำการเปรียบเทียบน้ำหนักของทารกที่ได้รับนมแม่กับทารกที่ไม่ได้รับนมแม่ ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้ดำเนินการตามนโยบายที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรสาธารณสุขในการให้สุขศึกษา แนะนำมารดา และกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะอาหารของทารกอายุ 0-5 เดือนที่มารับการบริการที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา

2. เพื่อเปรียบเทียบน้ำหนักของทารก 0-5 เดือนที่เลี้ยงด้วยนมแม่ ทารกที่เลี้ยงด้วยนมแม่ร่วมกับนมผสม และทารกที่เลี้ยงด้วยนมผสม

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบ hospital-based, cross-sectional study ดังนั้นทารกที่อายุ 0-5 เดือนที่มารับบริการที่คลินิกเด็กดีของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาระหว่าง 1 ก.ย.- 30 พ.ย. 2537 ซึ่งเป็นการมารับบริการฉีดวัคซีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 โดยเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรมเพื่อการวิจัยนี้ ทำการสัมภาษณ์มารดาเพื่อเก็บข้อมูลของครอบครัว อาหารที่ทารกได้รับใน 24 ช.ม.ที่ผ่านมาพร้อมทั้งชั่งน้ำหนักเพื่อวัดการเจริญเติบโตของทารก

ข้อมูลต่างๆที่สัมภาษณ์แล้วได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้วยมือก่อนที่จะบันทึกลงคอมพิวเตอร์โดยใช้ database file และมีการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ก่อนที่จะวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Epi info สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ descriptive statistic, chi-square test, one- way Anova และ odds ratio

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากมารดาเกี่ยวกับทารกโดยปล่อยให้เป็นไปตามพฤติกรรมปกติของมารดาที่ปฏิบัติต่อทารก ด้วยเหตุผลด้านจริยธรรมและการออกแบบการวิจัย ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของมารดาที่ไปกำหนดชนิด ปริมาณของอาหารเสริมและการเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นข้อจำกัดของการวิจัยเพราะอาหารเสริมอาจส่งผลต่อการเพิ่มน้ำหนักทารกได้ นอกจากนี้การออกแบบการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถควบคุมปัจจัยทางด้านพันธุกรรมของทารกที่อาจส่งผลต่อน้ำหนักทารกได้

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบสิ่งที่น่าสนใจดังต่อไปนี้คือ

1. ข้อมูลทั่วไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับทารกในคลินิคเด็กดีในโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาจำนวน 374 ราย เป็นทารกชาย 199 ราย (ร้อยละ 53.2) เป็นทารกหญิง 175 ราย (ร้อยละ 46.8) เป็นทารกที่อยู่ในเขตเทศบาล 137 ราย (ร้อยละ 36.6) ทารกอยู่นอกเขตเทศบาล 168 ราย (ร้อยละ 44.9) และอยู่นอกอำเภอเมือง 69 ราย (ร้อยละ 18.4)

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานของมารดาพบว่าส่วนใหญ่ของมารดาไม่ได้ทำงานกล่าวคือ มารดาจำนวน 259 ราย (ร้อยละ 69.3) ไม่ได้ทำงานในขณะที่เก็บข้อมูล แต่มีมารดาจำนวน 115 ราย (ร้อยละ 30.7) ต้องทำงาน ในจำนวนนี้มีมารดาที่มีอาชีพรับจ้างและทำงานโรงงาน 58 ราย (ร้อยละ 50.4) เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจและรับราชการ 33 ราย (ร้อยละ 28.7) อาชีพค้าขายธุรกิจส่วนตัว 18 ราย (ร้อยละ 15.7) และมีมารดาที่มีอาชีพทำไร่ ทำนา 6 ราย (ร้อยละ 5.2)

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ พบว่าประมาณครึ่งหนึ่งของครอบครัวของทารกในรายงานนี้ (ร้อยละ 55.9) มีรายได้ 4000 บาทหรือน้อยกว่า ดังนั้นจึงพบว่าครอบครัวของทารกมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 5678 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

		จำนวน	ร้อยละ
เพศทารก	ชาย	199	53.2
	หญิง	175	46.8
	รวม	374	100.0
เขต	เทศบาล	137	36.6
	นอกเขตเทศบาล	168	44.9
	นอก อ.เมือง	69	18.4
	รวม	374	100.0
อาชีพ	ไม่ได้ทำงาน	259	69.3
	ทำงาน	115	30.7
	- ชาวไร่/ชาวนา	(6)	(5.2)
	- ค้าขายกิจการส่วนตัว	(18)	(15.7)
	- ราชการ/วิสาหกิจ	(33)	(28.7)
	- รับจ้าง	(58)	(50.4)
	รวม	374(115)	100.0(100.0)
รายได้ (บาท)	<2000	91	24.3
	2- 4000	118	31.6
	4- 6000	67	17.9
	6- 8000	31	8.3
	8-10000	39	10.4
	> 10000	28	7.5
	รวม	374	100.0

รายได้เฉลี่ย 5678 บาท (SD 6044.46)

2. ข้อมูลการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบ cross-sectional study ดังนั้นข้อมูลที่สัมภาษณ์จากมารดาจึงเป็นการสัมภาษณ์มารดาเกี่ยวกับการให้นมแม่และอาหารอื่นๆ ในรอบ 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา เมื่อนำพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบสิ่งที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ

มารดาที่ไม่ได้ทำงานจะมีร้อยละการเลี้ยงลูกด้วยนมตนเองสูงกว่ามารดาที่ทำงานถึงประมาณร้อยละ 30 และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนจะเห็นว่า มารดาที่ไม่ต้องทำงานจะมีโอกาสที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่ามารดาที่ต้องทำงานถึงประมาณ 5 เท่า (odds ratio = 5.46 95% IC 3.14 <OR<9.52 p=0.00) ดังนั้นจึงพบว่าการทำงานของมารดามีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (chi-square = 43.264, p = 0.00) สำหรับกลุ่มมารดาที่ต้องทำงานเมื่อวิเคราะห์ตามอาชีพ พบว่า มารดาที่มีอาชีพทำไร่หรือทำนาทุกคนเลี้ยงลูกด้วยนมตนเอง มารดาที่รับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจก็เป็นที่น่าสังเกตว่ามีร้อยละที่เลี้ยงลูกด้วยนมตนเองสูงเกือบถึงร้อยละ 70 อาชีพค้าขายหรือทำกิจการส่วนตัวพบว่ามีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร้อยละ 55.8 และมารดาที่มีอาชีพรับจ้างมีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ร้อยละ 44.8

สำหรับการวิเคราะห์รายได้ต่อเดือนของครอบครัว ก็พบว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวน้อยจะมีร้อยละของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่า กล่าวคือมารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 2000 บาทต่อเดือนมีอัตราของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 84.6 กลุ่มมารดาที่มีอัตราของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงสุดคือกลุ่มมารดาที่มีรายได้ 2-4000 บาทต่อเดือน เพราะพบว่ามีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงถึงร้อยละ 88.9 และจะสังเกตเห็นได้ว่าเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็จะลดลงตามลำดับ ยกเว้นกลุ่มมารดาที่มีรายได้มากที่สุดในการศึกษาครั้งนี้คือ รายได้ต่อเดือนมากกว่า 10000 บาท ร้อยละของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กลับดีดตัวเองสูงขึ้นมาอีกเป็นร้อยละ 67.9 ซึ่งน่าจะเป็นไปได้ว่ามารดากลุ่มนี้มีรายได้มากพอจึงไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้าน จึงมีเวลาและสะดวกที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเมื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ chi-square เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของมารดากับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (p=0.00)

ตารางที่ 2 ร้อยละของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แยกตามอาชีพและรายได้

		จำนวน	ร้อยละเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
อาชีพ	ไม่ได้ทำงาน	227	87.6
	ทำงาน	65	56.5
	- ชาวไร่/ชาวนา	(6)	(100.0)
	- ค้าขายกิจการส่วนตัว	(10)	(55.6)
	- ราชการ/วิสาหกิจ	(23)	(69.7)
	- รับจ้าง	(26)	(44.8)
รายได้	<2000	77	84.6
	2- 4000	105	88.9
	4- 6000	49	73.1
	6- 8000	19	61.3
	8-10000	23	58.9
	> 10000	19	67.9

(chi-square = 26.553, p = 0.000)

นอกจากปัจจัยทั่วไปที่ได้วิเคราะห์แล้ว ยังได้ทำการศึกษาว่าการที่ทารกหลังคลอดที่โรงพยาบาลได้กลับบ้านพร้อมมารดาและกลับทีหลังมารดามีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หรือไม่ ก็พบว่าทารกเกือบทั้งหมด 352 รายกลับบ้านพร้อมมารดา (ร้อยละ 94.1) มีทารกเพียง 17 ราย ที่กลับบ้านหลังจากมารดากลับบ้านแล้ว (ร้อยละ 4.5) จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ชัดเจนว่าทารกที่กลับบ้านพร้อมมารดาหรือกลับทีหลังก็ได้รับนมแม่ในร้อยละที่ใกล้เคียงกัน จึงไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระหว่างทารกที่กลับบ้านพร้อมกับมารดาหรือทารกที่กลับที่หลังมารดาที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของการกลับบ้านของทารกและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

การกลับบ้านของทารกหลังคลอด	ได้รับนมแม่	ไม่ได้รับนมแม่	ร้อยละ
- กลับบ้านพร้อมมารดา	77.8	22.2	100.0
- กลับบ้านไม่พร้อมมารดา	82.4	17.6	100.0

(chi-square = 0.204 , p = 0.903)

3 ลักษณะอาหารของทารก

อุปสรรคของการเลี้ยงทารกด้วยนมแม่นั้น นอกจากมีมารดาอีกเป็นจำนวนมากที่มีความจำเป็นบางประการเช่น ความจำเป็นด้านอาชีพ ทำให้นมผสมเข้ามามีบทบาทแทนนมแม่ และบริษัทเอกชนก็ได้โฆษณาสรรพคุณของนมผสมในลักษณะของการทดแทนนมแม่ นอกจากนมผสมแล้วอุปสรรคอีกประการหนึ่งของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่คืออาหารเสริมอื่นๆแม้กระทั่งน้ำที่มารดามักเริ่มให้ทารกก่อนวัยอันควร เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นลักษณะอาหารของทารกที่มารับบริการในคลินิคเด็กดีของโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมาในกลุ่มอายุต่างๆ ใน 24 ชั่วโมงที่ผ่านมา โดยแบ่งทารกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ทารกที่ได้รับนมผสม ทารกที่ได้รับนมแม่แและนมผสม และทารกที่ได้รับนมแม่ โดยถือหลักว่าทารกได้รับนมดังกล่าวเป็นอาหารหลัก และทารกยังได้รับอาหาร หรือ ของเหลวอื่นๆ ด้วย แต่เป็นเพียงอาหารเสริมเท่านั้น ซึ่งพบสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

ทารกที่ทำการศึกษาเป็นทารกที่มีอายุ 1-2 เดือนจำนวน 38 ราย ทารกอายุ 2-3 เดือนจำนวน 194 ราย ทารกอายุ 3-4 เดือนจำนวน 54 ราย และทารกอายุ 4-5 เดือนจำนวน 88 ราย

เมื่อศึกษาในกลุ่มอายุ 1-2 เดือนพบว่า ทารกส่วนใหญ่ได้รับนมแม่ร้อยละ 81.6 มีร้อยละ 18.4 ที่ไม่ได้รับนมแม่ แต่ได้รับนมผสมแทน มีบางราย (2 ราย) ได้ร่วมกับข้าวหรือกล้วย ในจำนวนนี้ 5 รายมารดามีอาชีพรับจ้างซึ่งต้องทำงานนอกบ้าน ในทารกที่ได้รับนมแม่ทุกรายตอบว่าได้รับน้ำร่วมด้วย มีร้อยละ 31.6 ที่ได้รับนมผสมร่วมด้วย ในกลุ่มที่ไม่ได้รับนมผสมร่วมด้วยมีเพียง 2 รายที่ได้รับน้ำผลไม้และอาหารเสริมร่วมด้วย

ในทารกกลุ่มอายุ 2-3 เดือน มีทารกร้อยละ 84.5 ได้รับนมแม่ มีทารกร้อยละ 15.5 ที่ไม่ได้รับนมแม่ และทารกร้อยละ 38.7 ได้รับนมผสม มี 11 รายที่รายงานว่าได้แต่นมแม่เพียงอย่างเดียว (exclusive breastfeeding) ในกลุ่มที่ได้รับนมแม่ร้อยละ 92.1จะได้รับน้ำด้วย ร้อยละ 10.4 จะได้รับน้ำผลไม้ ร้อยละ 9.1 ได้รับกล้วย ร้อยละ 9.1 ได้รับอาหารสำเร็จรูป ร้อยละ 7.3 ได้รับข้าว น้อยกว่าร้อยละ 2 ที่ได้รับน้ำผึ้งหรือนมข้นหวานหรือไข่และมี 1 รายได้นมข้นหวาน ในกลุ่มที่ได้นมผสมก็มีลักษณะการให้อาหารเช่นเดียวกัน

เมื่อทารกอายุ 3-4 เดือน ทารกที่อยู่ในบริเวณที่สามารถมารับบริการได้ที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา มีจำนวนที่ได้รับนมแม่ลดลงเหลือร้อยละ 72.2 ทารกที่ไม่ได้รับนมแม่ร้อยละ 27.8 และทารกร้อยละ 40.7 ได้รับนมผสม ไม่มีทารกที่ได้นมแม่อย่างเดียว เกือบทั้งหมดของทารก คือร้อยละ 96.3 ได้รับนมผสมหรืออาหารเสริมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในกลุ่มที่ได้รับนมแม่ร้อยละ 53.8 จะได้รับน้ำผลไม้ร้อยละ 61.5 ได้รับกล้วยร้อยละ 56.4 ได้รับข้าวร้อยละ 38.5 ได้รับอาหารอื่นเช่นอาหารสำเร็จรูปร้อยละ 12.8 ได้รับวิตามิน น้อยกว่าร้อยละ 3 ที่ได้รับน้ำผึ้งหรือเนื้อสัตว์ ในจำนวนทารกที่ได้นมแม่ 39 รายมีเพียง 2 รายเท่านั้นที่ไม่ได้รับอาหารเสริมดังที่กล่าว แต่ได้รับน้ำร่วมด้วย ในกลุ่มที่ได้นมผสมก็มีลักษณะการให้อาหารเช่นเดียวกันคือ ร้อยละ 45.5 จะได้รับน้ำผลไม้ ร้อยละ 54.5 ได้รับกล้วยร้อยละ 40.9 ได้รับข้าว ร้อยละ 40.9 ได้รับอาหารอื่นเช่นอาหารสำเร็จรูป ร้อยละ 9.1 ได้รับวิตามินและมี 1 รายได้นมข้นหวาน

เมื่อทารกอายุ 4-5 เดือน มีจำนวนที่ได้รับนมแม่ลดลงเหลือร้อยละ 65.9 ทารกที่ไม่ได้รับนมแม่ร้อยละ 34.1 ทารกร้อยละ 55.7 ได้นมผสม ทารกร้อยละ 97.7 ได้รับนมผสมหรืออาหารเสริมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่มีทารกที่ได้นมแม่อย่างเดียว ในกลุ่มที่ได้รับนมแม่ ร้อยละ 98.3 จะได้รับน้ำด้วยร้อยละ 25.9 จะได้รับน้ำผลไม้ ร้อยละ 65.5 ได้รับกล้วย ร้อยละ 48.3 ได้รับข้าว ร้อยละ 37.9 ได้รับอาหารอื่นเช่นอาหารสำเร็จรูป ร้อยละ 17.2 ได้รับไข่ ร้อยละ 8.6 ได้รับวิตามินน้อยกว่า ร้อยละ 6 ที่ได้รับน้ำผึ้งหรือเนื้อสัตว์ ในกลุ่มที่ได้นมแม่มีเพียง 5 รายที่รับเพียงน้ำผลไม้ โดยไม่ได้รับข้าวกล้วย อาหารสำเร็จรูปหรือนมผสมและมีเพียง 2 รายเท่านั้นที่ได้แต่นมกับน้ำ ในกลุ่มที่ได้นมผสมก็มีลักษณะการให้อาหารเช่นเดียวกันคือ ร้อยละ 45.5 จะได้รับน้ำผลไม้ ร้อยละ 54.5 ได้รับกล้วย ร้อยละ 40.9 ได้รับข้าว ร้อยละ 40.9 ได้รับอาหารอื่นเช่น อาหารสำเร็จรูป ร้อยละ 9.1 ได้รับวิตามินและมี 1 รายได้นมข้นหวาน

ตารางที่ 4 ลักษณะของอาหารทารก

อายุทารก(เดือน)	รวม	นมผสม	นมแม่+นมผสม	นมแม่
1-2	100.0	18.4	31.6	50.0
2-3	100.0	15.5	23.2	61.3
3-4	100.0	27.8	12.9	59.3
4-5	100.0	34.1	23.9	42.0

4 เปรียบเทียบน้ำหนักทารก

จากการแบ่งกลุ่มของทารกตามลักษณะอาหารดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่าในแต่ละกลุ่มนั้นเมื่อเปรียบเทียบในทารกที่มีอายุเท่าๆ กันน้ำหนักของทารกจะแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางด้านน้ำหนักของทารกจะดีหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ มากมาย เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ปัจจัยทางด้านพันธุกรรมลักษณะของอาหารหลักและอาหารเสริม การเริ่มให้อาหารเสริมที่แปรเปลี่ยนไปตามอายุของทารก รวมทั้งความบ่อยและปริมาณของอาหารเหล่านั้นด้วย และปัจจัยที่สำคัญที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านน้ำหนักของทารกคือ น้ำหนักแรกคลอดของทารกซึ่งเมื่อแยกวิเคราะห์ตามลักษณะอาหารหลัก คือ กลุ่มเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กลุ่มเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และนมผสม และกลุ่มที่เลี้ยงลูกด้วยนมผสม ซึ่งในแต่ละกลุ่มทารกได้รับอาหารเสริมอย่างอื่นด้วย ก็พบว่าน้ำหนักแรกคลอดของทารกในแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 0.331$, $p=719$) เมื่อวิเคราะห์พัฒนาการของน้ำหนักทารกแยกตามอายุ โดยใช้การการวิเคราะห์แบบ one-way Anova พบสิ่งที่น่าสนใจดังนี้

4.1 ทารกอายุ 1-2 เดือน

สำหรับทารกอายุ 1-2 เดือน พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วทารกกลุ่มอายุนี้มีน้ำหนัก 4788.16 กรัม (SD ± 548.12) ทารกที่ได้รับนมแม่ในกลุ่มอายุนี้มีน้ำหนักเฉลี่ย 4757.89 กรัม (SD ± 489.12) ทารกที่ได้รับแต่นมผสมมีน้ำหนักเฉลี่ย 4842.85 กรัม (SD ± 591.20) และกลุ่มที่ได้ทั้งนมแม่และนมผสมมีน้ำหนักเฉลี่ย 4745.83 กรัม (SD ± 641.54) ซึ่งจะเห็นได้ว่าน้ำหนักทารกที่ได้รับนมชนิดต่างๆ มีน้ำหนักที่ใกล้เคียงกันมาก แม้ว่าทารกกลุ่มที่ได้รับนมผสมจะมีน้ำหนักเฉลี่ยมากกว่าทารกกลุ่มอื่นๆ ซึ่งก็เพียงเล็กน้อยเท่านั้นจึงไม่พบว่ามีความต่างกันระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 5 น้ำหนักของทารกอายุ 1-2 เดือนแยกตามลักษณะอาหารที่ทารกได้รับ

	รวม	นมผสม	นมแม่+นมผสม	นมแม่
นน.เฉลี่ยทารก	4788.16	4842.85	4745.83	4757.89
(SD)	(±548.12)	(±591.20)	(±641.54)	(±489.12)

(F = 0.330 , p = 0.720)

4.2 ทารกอายุ 2-3 เดือน

ในทารกกลุ่มอายุ 2-3 เดือน น้ำหนักเฉลี่ยของทารกในกลุ่มอายุนี้เท่ากับ 5265.98 กรัม (S D ± 700.05) น้ำหนักของทารกที่ได้รับนมแม่เฉลี่ย 5288.23 กรัม (SD ± 700.05) น้ำหนักของทารกที่ได้รับแต่นมผสม 5103.33 กรัม (SD ± 798.05) น้ำหนักของทารกที่ได้นมแม่ร่วมกับนมผสมเท่ากับ 5315.55 กรัม (SD ± 629.65) จะเห็นได้ว่าทารกที่ได้รับนมแม่มีน้ำหนักเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ เล็กน้อย อย่างไรก็ตามผลการวิเคราะห์ไม่พบความแตกต่างของน้ำหนักทารกในกลุ่มต่างๆอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 6 น้ำหนักของทารกอายุ 2-3 เดือนแยกตามลักษณะอาหารที่ทารกได้รับ

	รวม	นมผสม	นมแม่+นมผสม	นมแม่
นน.เฉลี่ยทารก	5265.98	5103.33	5315.55	5288.23
(SD)	(±700.50)	(±798.05)	(±629.65)	(±700.05)

(F = 0.981 , p = 0.376)

4.3 ทารกอายุ 3-4 เดือน

กลุ่มทารกอายุ 3-4 เดือน น้ำหนักของทารกในกลุ่มนี้ เฉลี่ยเท่ากับ 6343.51 กรัม (SD ± 815.18) น้ำหนักของทารกที่ได้รับนมแม่เฉลี่ย 6331.25 กรัม (SD ± 871.20) น้ำหนักของทารกที่ได้รับนมผสมเท่ากับ 6483.33 กรัม (SD ± 759.62) และน้ำหนักทารกที่ได้รับนมแม่ร่วมกับนมผสมเท่ากับ 6100.00 กรัม (SD ± 695.22) ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มต่างๆที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 7 น้ำหนักของทารกอายุ 3-4 เดือนแยกตามลักษณะอาหารที่ทารกได้รับ

	รวม	นมผสม	นมแม่+นมผสม	นมแม่
นน.เฉลี่ยทารก	6343.51	6483.33	6100.00	6331.25
(SD)	(±815.18)	(±759.62)	(±695.22)	(±871.20)

(F = 0.527 , p = 0.593)

4.4 ทารกอายุ 4-5 เดือน

เมื่อทารกอายุ 4 - 5 เดือน น้ำหนักของทารกในกลุ่มนี้ เฉลี่ยเท่ากับ 6458.72 กรัม (SD ± 735.05) น้ำหนักของทารกที่ได้รับนมแม่เฉลี่ย 6454.05 กรัม (SD ± 739.96) ทารกที่ได้รับนมผสมทั้งหมดเท่ากับ 6490.71 กรัม (SD ± 786.56) น้ำหนักของทารกที่ได้นมแม่ร่วมกับนมผสมเท่ากับ 6630.95 กรัม (SD ± 650.47) ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ตารางที่ 8 น้ำหนักของทารกอายุ 4-5 เดือนแยกตามลักษณะอาหารที่ทารกได้รับ

	รวม	นมผสม	นมแม่+นมผสม	นมแม่
นน.เฉลี่ยทารก	6458.72	6490.71	6630.95	6454.05
(SD)	(±735.05)	(±786.56)	(±650.47)	(±739.96)

(F = 0.968 , p = 0.384)

วิจารณ์และสรุป

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่ามีทารกประมาณร้อยละ 20 ที่มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตอำเภอเมืองที่ถูกมารดาพามารับบริการจากโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าการเดินทางที่สะดวกความพึงพอใจ และมีความมั่นใจในการมารับบริการจากโรงพยาบาลขนาดใหญ่มากกว่าที่จะไปสถานบริการที่ใกล้บ้านมากกว่านี้

การที่มารดาต้องทำงานนอกบ้านมีผลต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพราะพบว่ามารดาที่ต้องทำงานในช่วง 4 เดือนแรกหลังคลอดมีร้อยละของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่ำกว่าแม่ที่ไม่ต้องไปทำงานนอกบ้านดังจะเห็นได้ว่ามารดาที่ไม่ต้องทำงานมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงถึงร้อยละ 87.6 มากกว่ามารดาที่ต้องทำงานซึ่งมีประมาณครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 56.5) ยังคงให้นมแม่ร่วมกับอาหารอื่นด้วย กล่าวคือมารดาที่ไม่ต้องทำงานจะมีโอกาสที่จะเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มากกว่ามารดาที่ต้องทำงานถึงประมาณ 5 เท่า จากข้อมูลที่พบนี้เป็นการสนับสนุนให้เกิดแนวนโยบายการเพิ่มเวลาการลาหยุดงานหลังคลอดว่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้น และการที่พบว่ามารดาที่ทำงานนอกบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งมารดาที่รับราชการก็มีการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมให้มีสถานรับเลี้ยงเด็กทารกในสำนักงานหรือสถานที่ทำงานก็เป็นการช่วยให้มารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านสามารถพักงานมาให้นมแม่ได้ อันจะส่งผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จได้วิธีหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าทารกในกลุ่มอายุ 1-2 เดือน จำนวนมากที่ได้รับการเลี้ยงด้วยนมแม่ แต่ในกลุ่มที่เลี้ยงด้วยนมแม่มีปัญหาอยู่ที่ประมาณร้อยละ 40 ให้นมผสมร่วมด้วย ส่วนที่ได้อาหารเสริมอื่นมีจำนวนน้อย เพราะในกลุ่มอายุนี้มีเพียงร้อยละ 18.4 ที่ให้นมผสม ฉะนั้นการแนะนำมารดาที่มีทารกในช่วง

อายุนี้ควรเน้นการที่ให้ดูดนมแม่ให้บ่อยตามความต้องการของทารก พร้อมทั้งอธิบายเรื่องความต่างกันในเรื่องระยะห่างของมื้อนมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และนมผสม อธิบายถึงลักษณะปกติของทารกที่ได้รับนมแม่จะดูดนมบ่อยกว่าทารกที่ได้นมผสม เพื่อให้มารดามั่นใจว่ามีน้ำนมเพียงพอ เพราะจะเห็นว่าถึงแม้ทารกที่ได้นมแม่ น้ำหนักไม่ต่างจากทารกที่ได้นมผสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัญหาของอาหารเสริมและนมผสมเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มทารกอายุ 2-3 เดือนนี้เพราะถึงแม้ว่าจำนวนของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ยังสูงอยู่ แต่จำนวนการได้นมผสมและอาหารเสริมอื่นอยู่ในอัตราที่สูงถึงร้อยละ 55 นอกจากนมผสมแล้ว กล้วย ข้าว น้ำผลไม้ และอาหารสำเร็จรูปเริ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น การแนะนำเรื่องคุณประโยชน์ของนมแม่ที่ดีกว่านมผสมเป็นเรื่องที่ทราบดีกันอยู่แล้ว ทั้งยังควรทำความเข้าใจในผลเสียของโรคอุจจาระร่วงที่ได้มีข้อมูลยืนยันชัดเจนแล้ว หรืออาจจะมีผลต่อโรคภูมิแพ้ที่มีผู้ให้ข้อสังเกต ความเข้าใจผิดในการให้อาหารเสริมก่อนวัยโดยคิดว่าจะทำให้ **ทารก โตวัยอิม ไม่งอแง** [2] เกิดจากความไม่เข้าใจถึงความสามารถในการย่อยและดูดซึมของระบบทางเดินอาหารของทารกในวัยนี้ ซึ่งจากผลการวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า เด็กที่ได้นมแม่มีน้ำหนักมากกว่าทารกที่ได้นมผสมและนมผสมร่วมกับนมแม่ ถึงแม้ว่าจะไม่ชัดเจนจนมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในกลุ่มทารกอายุ 3-4 เดือนนี้เกือบทั้งหมดของทารกได้รับอาหารเสริม คงเนื่องจากความรู้ความเข้าใจดั้งเดิมที่มีการแนะนำมารดาให้อาหารเสริมแก่ทารกในช่วงอายุหลัง 3 เดือนพบว่าลักษณะอาหารเหมือนในกลุ่มอายุ 2-3 เดือน แต่เมื่อจำนวนทารกที่ได้รับมากขึ้น จะสังเกตเห็นจำนวนทารกที่ได้รับอาหารอื่นเช่นอาหารสำเร็จรูปเป็นจำนวนมาก แสดงถึงความเชื่อของมารดาต่อการโฆษณาของผลิตภัณฑ์ซึ่งไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่นำเข้ามาเผยแพร่ในประเทศได้สำเร็จ บุคลากรที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของมารดาจึงควรจะสามารถแนะนำความรู้ความเข้าใจใหม่ให้กับมารดาของทารกในวัยนี้ได้ จากการศึกษานี้ไม่พบว่ามีความต่างกันอย่างชัดเจนในทารกที่ได้รับนมแม่ กับทารกที่ได้รับนมแม่ร่วมกับนมผสมหรือนมผสมโดยไม่ได้รับนมแม่

ในทำนองเดียวกันกับกลุ่มทารกอายุ 3-4 เดือนที่พบว่าทารกอายุ 4-5 เดือนเกือบทั้งหมดจะได้รับอาหารเสริมโดยที่ลักษณะของอาหารเสริมคล้ายคลึงกันในกลุ่มนี้ทารกที่ได้นมแม่มีน้ำหนักมากกว่าทารกที่ไม่ได้นมแม่ต่างจากกลุ่มอายุ 3-4 เดือนที่ทารกที่ได้นมผสมน้ำหนักมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามน้ำหนักของทารกกลุ่มต่าง ๆก็ไม่แตกต่างกันอย่างชัดเจน มีทารก 5 รายที่ได้นมแม่กับน้ำผลไม้โดยที่น้ำหนักไม่ต่างจากทารกที่ได้นมแม่ร่วมกับอาหารอื่นหรือได้นมผสมจะเป็นไปในทางมากกว่าด้วย แต่จำนวนทารกที่มีน้อยเกินไปที่จะสรุปได้อย่างแน่นอนจากการศึกษาครั้งนี้

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในทารกที่มารับบริการที่โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา มีปัญหาที่สำคัญคือการที่ทารกได้รับอาหารเสริม(รวมทั้งอาหารเสริมสำเร็จรูป)ก่อนวัยที่ควรจะได้รับ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความเชื่อที่มีมาแต่เดิมและอิทธิพลของการโฆษณาจากสื่อต่าง ๆ รวมทั้งบุคลากรสาธารณสุขที่ยังไม่ปฏิบัติอย่างจริงจังในการทำให้แม่มีความมั่นใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ผลการศึกษาครั้งนี้ได้ยืนยันว่าทารกที่เลี้ยงด้วยนมแม่มีพัฒนาการด้านน้ำหนักไม่แตกต่างจากทารกที่เลี้ยงด้วยนมผสม เพราะพบว่าทารกกลุ่มที่ได้รับนมแม่ กลุ่มทารกที่ได้รับนมผสมและกลุ่มที่ได้รับทั้งนมผสมและนมแม่ มีพัฒนาการทางน้ำหนักไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าความพยายามของบุคลากรสาธารณสุขได้รับผลสำเร็จมาส่วนหนึ่งแล้ว ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการรณรงค์ให้มารดาตระหนักถึงความสำคัญของระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะเริ่มให้อาหารเสริมแก่ทารกอันจะส่งผลให้งานเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จ และบรรลุตามเป้าหมายทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

1. พรสิณี อมรวิเชษฐ์ และยุพา พูนขำ (2536) โครงการศึกษาสภาวะการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ กองอนามัยครอบครัว 45:21
2. โยธี ทองเป็นใหญ่ และวรพันธ์ พิไชยแพทย์ (2537) การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในจังหวัดนครราชสีมา เวชสารโรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา 18:223-234
3. Brown K.H. et al. (1988) Infant feeding practices and their relationship with diarrheal and other diseases in Huascar (Lima), Peru
4. Butte N.F. et al. (1984) Human milk intake and growth in exclusively breast-fed infants. J Pediatr 104:187-195
5. Derricle B. Jelliffe and E.F. Patrice Jelliffe The Volume and Composition of human milk in poorly nourished communities. The Americare
6. Fishuat M. Murphy D, Neifert M et al. (1981) Bronchomamary axis in the immune response to respiratory syncytial virus. J Pediatr 99: 186-191, 1981.
7. Goldblum RM, Aulstedt S, Carlsson B et al. (1975) Antibody forming cells in human colostrum after oral immunization. Nature (London) 797-799.
8. Lucas, A. et al. Breast milk and subsequent intelligence quotient in children born preterm. Lancet. 1992; 339:261-264.
9. Rowland M.G.M. (1986) The weanling's dilemma: are we making progress? Acta Paediatr Scnd, Supp. 323:33-42
10. Seard, N.F. Walker, W.A. The Role of Breast Milk in the Development of the Gastrointestinal Tract. Nutrition Reviews.1988;465:1-8
11. UNICEF (2535) บันได 10 ขั้น สู่ความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
12. UNICEF (2538) เป้าหมายเพื่อเด็กของประเทศไทยปี 2538.
13. Victora C.G. et al. (1987) Evidence for protection by breastfeeding against infant deaths from infectious diseases in Brazil.Lancet 319-321.
14. Vis, H.L., Ruchababisha, M. R Hennart, P. (1987) Breastfeeding and the growth and development of the infant. Int. J. Gynecol. Obstet. 239-248.
15. World Health Assembly: Breastfeeding and Health for all. Lancet. 1981;1:1254.

Abstract This is a report of a hospital-based cross-sectional study based on interviewing of mothers with 0-5 months old children. The objectives are to determine the food characteristics in relation to the weight of 0-5 months old children fed by breastfeeding alone, breastfeeding with formula, and formula alone. The result showed that mothers who have no need to work outside or rather low family income will give breastfeeding alone to their children more than mothers with rather high family income. Even through a large number of the latter give breastfeeding, a large number of them also give supplementary food to their children before appropriate time. Most of the supplementary food is made up of rice, banana, packaged finished supplementary food, fruit juice, honey or sweetened condensed milk, egg, meat and in particularly water. These supplementary food become obstacles to the exclusive breastfeeding behavior. Regarding the children weight, it was found that those with breastfeeding alone does not show a statistically difference in weight from those with formula alone and both formula and breastfeeding. The study has proved that children with breastfeeding have no lesser weight than those with formula.

อภินันทนาการ

จาก

บริษัท ธีรภัทรพลาสติก จำกัด

92/44 ถ.เทศบาล ต.ปากเพรียว

อ.เมือง จ.สระบุรี 24000